

Onderwijsmodule outreachend werken

Amsterdamse Wmo-werkplaats

Author(s)

Metze, Rosalie; Kemmeren, Charlotte

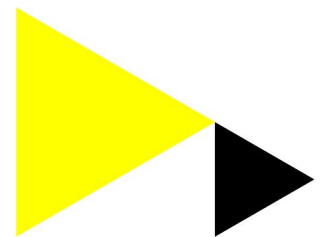
Publication date

2016

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Metze, R., & Kemmeren, C. (2016). *Onderwijsmodule outreachend werken: Amsterdamse Wmo-werkplaats*. Hogeschool van Amsterdam, Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

ONDERWIJSMODULE OUTREACHEND WERKEN

Amsterdamse Wmo-werkplaats

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding	4
Competenties en eindkwalificaties	6
Leerdoelen	7
De opzet van het programma	8
Studiebelasting	9
Doelgroep en beginvereisten	9
De toetsprocedure	10
Literatuur en ander lesmateriaal	11
Cursuskalender	12
Bijeenkomst 1. Inleiding Outreachend Werken	14
Bijeenkomst 2. Contact maken en presentie	15
Training 1. Contact maken 1	16
Bijeenkomst 3. Naar de wijk	19
Training 2. Contact maken 2	20
Bijeenkomst 4. Omdenken	22
Training 3. Je eigen kwetsbaarheid	23
Bijeenkomst 5. Samenwerken	24
Bijeenkomst 6. Presentaties	27
Bijlage 1. Powerpoint presentaties	28
Bijlage 2. Casus voor de toets	32
Bijlage 3. Dublin descriptor	35

Voorwoord

Deze studiehandleiding gaat over Outreachend Werken, ook wel Integraal Sociaal Werken genoemd, als manier van handelen en denken binnen het sociale veld. De handleiding komt voort uit de Wmo-werkplaats 2, onderdeel van het Lectoraat Outreachend Werken en Innoveren. Dit lectoraat is verbonden aan het Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie (AKMI) van de Hogeschool van Amsterdam.

De module is gebaseerd op elementen uit het vak Outreachend Werken dat in het tweede jaar van de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (MWD) wordt gegeven, de vierdejaars minor Outreachend Innoveren, en verschillende opleidingstrajecten die voor het werkveld ontwikkeld zijn.

In deze module maakt de deelnemer kennis met het begrip “outreachend werken”. Hij of zij gaat zich richten op vragen zoals:

- Wat is outreachend werken?
- Wie zijn de mensen voor wie participatie en zelfredzaamheid niet vanzelfsprekend is en waar wonen zij?
- Wat betekenen alle veranderingen in zorg en welzijn voor deze groep?
- Wat betekenen deze veranderingen voor de manier waarop zorg- en welzijnsinstellingen zijn georganiseerd?
- Wat vraagt dat van (aankomende) professionals om op mensen af te stappen en contact te leggen terwijl zij daar misschien niet om hebben gevraagd en wantrouwend zijn?
- Hoe activeer je mensen en hun omgeving om voor zichzelf te zorgen en elkaar te ondersteunen?

Deelnemers gaan tijdens dit studieonderdeel zelf op onderzoek uit in de directe leefomgeving van mensen die niet uit zichzelf een beroep zullen doen op zorg. Ze gaan ontdekken op wat voor manier organisaties en welzijnsinstellingen inspelen op veranderingen die plaatsvinden in zorg en welzijn en welke consequenties dit heeft voor het beroep maatschappelijk werker. Ze ontdekken over welke vaardigheden sociale professionals dienen te beschikken om in contact te komen met mensen die mogelijk niet gediend zijn van hun bemoeienis en wantrouwend staan ten opzichte van de hulpverlening. Daarbij zetten zij hun deskundigheid in om de eigen kracht van de cliënt en zijn of haar netwerk te activeren.

Inleiding

Welkom bij het vak Outreachend werken.

In deze module staat een outreachende manier van denken en handelen binnen het sociaal werk centraal, gelinkt aan actuele ontwikkelingen in het werkveld en in de maatschappij.

De maatschappij en het beleid zijn sterk in ontwikkeling. In de Canon Sociaal Werk (2012) stelt van der Lans dat de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) gezien kan worden als een nieuw hoofdstuk in de geschiedenis van het sociaal werk. De opvattingen van professionals ten aanzien van de veranderingen die deze wet met zich heeft meegebracht lopen uiteen. Wat voor de één een afbraak van de verzorgingsstaat is, is voor de ander een kans om burgers in kwetsbare situaties te stimuleren hun eigen vermogens aan te spreken en in beweging te komen. Het is in deze opvatting niet in eerste instantie de overheid die met centrale voorzieningen zorg draagt voor het welzijn. Het is de burger zelf die uitgenodigd en geactiveerd wordt om zich te verbinden met zijn sociale omgeving. Eigen kracht, en verbinding met en participeren in de samenleving zijn centrale begrippen geworden. Van burgers wordt gevraagd steeds meer zelf oplossingen te vinden voor vragen en kwesties in het dagelijks leven en daarbij hun netwerk te betrekken en steeds minder een beroep te doen op professionals.

Wat betekenen deze veranderingen voor mensen die werkzaam zijn binnen zorg en welzijn? Burgers in kwetsbare posities weten hun weg immers meestal niet direct te vinden in informele structuren en netwerken en de praktijk wijst uit dat veel mensen met stevige problematiek te maken hebben die ze niet zomaar het hoofd kunnen bieden.

In 2008 werd Welzijn Nieuwe Stijl (WNS) geïntroduceerd, een programma waarin acht bakens richting geven aan het werk van de 'nieuwe professional'. Voorbeelden van die bakens zijn 'direct eropaf' en 'de vraag achter de vraag signaleren'. Professionals worden geacht om niet in eerste instantie te focussen op het oplossen van de problemen die burgers ervaren, maar om te faciliteren dat burgers hun krachten en ervaringen gaan inzetten om het leven duurzaam te verbeteren, en dat ze hun netwerk daarbij vormen en inzetten en gebruik maken van de mogelijkheden in de omgeving, de wijk.

Deze vaardigheden kunnen we duiden met de term Integraal Sociaal Werken, of Outreachend Werken. Outreachend werken gaat verder dan een methodiek binnen het sociaal werk. Het is een houding en een manier van handelen, waarbij de professional poogt aan te sluiten bij de leefwereld van degene met wie hij te maken heeft, waarbij hij alle nodige manieren inzet om contact te maken en om vragen te signaleren. Outreachend werken gaat ook over het inventariseren van mogelijkheden, de krachten en talenten van

iemand zelf en opties die zich voordoen in het netwerk van een persoon of in de wijk. De focus ligt bovendien op het verbinden van al deze partijen om lokale netwerken sterker te maken.

Outreachend werkers staan in het huidige maatschappelijke klimaat voor allerlei vragen en uitdagingen:

Wat betekent het stimuleren van de eigen kracht van een man die al jaren leidt aan een psychiatrische aandoening en moeite heeft om niet te vervuilen? Is hij in staat te functioneren naast burens die hem mogelijk met argwaan bekijken? Komt hij niet beter tot zijn recht in een regionale instelling voor beschermd wonen (RIBW), een voorziening waar hij nu mogelijk geen aanspraak meer op kan doen?

In de bijeenkomsten in deze module Outreachend werken staan de volgende onderwerpen dan ook centraal:

- het signaleren van maatschappelijke ontwikkelingen die uitsluiting van bepaalde groepen tot gevolg kunnen hebben;
- het verzamelen van informatie over samenwerkende organisaties en de plek van het sociaal werk hierbinnen;
- het vindplaatsgericht en outreachend contact leggen met kwetsbare mensen die dreigen de verbinding met hun omgeving en de samenleving te verliezen;
- het taxeren en versterken van de eigen kracht van deze mensen en het activeren en/ of helpen vormgeven van het netwerk.

Competenties en eindkwalificaties

Deelnemers werken in deze module aan de volgende competenties. De deelnemer:

Competentie 1:

Werkt samen met en vanuit de belevingswereld van kwetsbare individuen, systemen en groepen aan problemen die zich psychisch, sociaal en/ of materieel voordoen in diverse vrijwillige en onvrijwillige contexten en bevordert daarbij interculturele communicatie, vanuit grootstedelijk perspectief.

Het accent ligt op:

- Contact leggen met een persoon/ huishouden en diens systeem en streven naar een samenwerkingsrelatie, ook in situaties gekarakteriseerd door drang of dwang;
- Samen met een persoon/ huishouden een beeld vormen van de aard van diens vraag en de situatie waarin de persoon/ het huishouden verkeert;

Competentie 2:

Gaat vanuit de organisatie netwerkrelaties aan met andere positieve krachten (instellingen, burgers) die kunnen bijdragen aan positieverbetering van burgers in kwetsbare posities.

Het accent ligt op:

- Het signaleren van probleem veroorzakende of probleemversterkende factoren in de maatschappelijke context (van de persoon/ het huishouden), zoals wetten, regels, voorzieningen, situaties die voor bepaalde groepen in de samenleving nadelig werken en het handelen gericht op de persoon/ het huishouden en/of de samenleving;
- Het voorzien van probleem veroorzakende of probleemversterkende factoren en preventief handelen.

Competentie 3

Werkt aan persoonlijke en professionele ontwikkeling en ontwikkelt daarbij zijn of haar persoonlijke kwaliteiten en beroepskwaliteiten.

Het accent ligt op:

- Het aansluiten bij de belevingswereld van een persoon/ huishouden in een kwetsbare positie;
- Het bewust zijn van de eigen normen en waarden;
- Het verkennen, erkennen en inzetten van eigen kwetsbaarheden.

Leerdoelen

De deelnemer:

1. Heeft een beeld bij wat outreachend werken inhoudt en wat de actuele debatten rondom outreachend werken zijn;
2. Herkent en beschrijft de krachten en kansen van de persoon/ het huishouden in een kwetsbare positie;
3. Herkent en beschrijft signalen en risicofactoren in een persoon/ huishouden en de sociale omgeving;
4. Demonstreert het vermogen zich te verplaatsen in de leef- en belevingswereld van personen/ huishoudens in een kwetsbare positie;
5. Maakt contact met mensen die dit in eerste instantie afhouden;
6. Demonstreert een proactieve en ondernemende houding in het contact met personen/ huishoudens en (formele en informele) netwerkpartners;
7. Weet wat 'out of the box' denken is en relateert dit aan outreachend werken;
8. Taxeert en analyseert de mogelijkheden van informele krachten rondom een persoon/ huishouden;
9. Beargumenteert de mate waarin de eigen persoonsopvatting van invloed is op interactie met personen/ huishoudens en het sociale netwerk;

Leerdoelen per bijeenkomst

Bijeenkomst/ training	Programma	Leerdoel
B1	Kennismaken, inleiding en context ORW	1
B2	Contact maken	2, 3
T1	Contact maken – met bewoners	4, 5
B3	Naar de wijk	5, 6
T2	Contact maken met formele en informele partners - speeddate	6, 8
B4	Omdenken	7
T3	Eigen kwetsbaarheid (met ED)	9
B5	Samenwerken (film Miranda)	5, 6
B6	Presentaties	Alles

De opzet van het programma

In deze module verbinden we de theorie van outreachend werken met de praktijk. De module is zo opgebouwd dat in de bijeenkomsten voornamelijk wordt geoefend met rollenspellen aan de hand van casussen, in groepen wordt gediscussieerd, en hoorcolleges worden gevolgd met de focus op outreachend werken. Ook gaan de deelnemers er een dag daadwerkelijk 'op af'.

De verbinding van actuele theorie en actuele praktijk speelt een belangrijke rol binnen deze module. Voor sociale professionals is het van groot belang op de hoogte te zijn van de ontwikkelingen binnen hun vakgebied. Vandaar de keuze om voor alle onderdelen actuele literatuur verplicht te stellen. We raden echter aan dat docenten altijd op zoek gaan naar nog recentere literatuur om de module zo up-to-date mogelijk te houden.

Deelnemers krijgen de volgende werkvormen aangeboden:

- 6 bijeenkomsten waarbij verschillende activerende werkvormen gehanteerd worden, en professionals en ervaringsdeskundigen als gastsprekers worden uitgenodigd;
- 3 trainingsbijeenkomsten, gericht op contact maken en samenwerken met personen/huishoudens, sociale en buurtnetwerken, en andere professionals;
- Toetsing gebeurt door middel van twee opdrachten: een buurtanalyse en een casusopdracht.

Het programma richt zich op de volgende thema's:

Buurtanalyse

De deelnemers werken in groepen samen aan het verzamelen van contextuele en feitelijke informatie over een specifieke buurt/ wijk. Deze informatie vullen ze aan met belevingsverhalen door gesprekken te voeren met bewoners, professionals en andere dienstverleners. Op basis van deze informatie schetsen ze een beeld van ondersteuningsstructuren voor bewoners in kwetsbare posities, en mogelijke hiaten die zij signaleren.

Verplaatsen in de belevingswereld van personen in kwetsbare posities

In de bijeenkomsten en trainingen komen de deelnemers in aanraking met verhalen van burgers in kwetsbare posities, en met ervaringsdeskundigen. Door zich in deze personen te verdiepen en een beeld te krijgen van wat hen wel of niet heeft geholpen, leren zij zich te verplaatsen in personen in kwetsbare posities.

Focus op aanwezige krachten in personen en hun sociale omgeving

Deelnemers leren de focus te leggen op de wensen, dromen en mogelijkheden van de personen waar zij mee (gaan) werken.

(Ongevraagd) contact leggen met personen in kwetsbare posities

In de trainingsbijeenkomsten oefenen de deelnemers met acteurs en ervaringsdeskundigen om contact te maken met personen in kwetsbare posities, die hier niet altijd op zitten te wachten.

Reflecteren op het eigen referentiekader

Deelnemers krijgen inzicht in hun professionele en persoonlijke normen en waarden, en de wijze waarop dit het contact met personen/ huishoudens kan beïnvloeden.

Studiebelasting

Voor de module Outreachend Werken staat een totale studiebelasting van 140 uur. Dit is als volgt onderverdeeld:

- Bijeenkomsten 18 uur (3 uur per bijeenkomst)
- Trainingen 12 uur (4 uur per training)
- Voorbereidingstijd/ lezen 60 uur
- Wijkanalyse 22 uur
- Casusopdracht 28 uur

Doelgroep en beginvereisten

De module is bedoeld voor studenten van Sociaal Werk studies (Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, Cultureel Maatschappelijke Vorming, Sociaal Juridische Dienstverlening etc.) en wordt gegeven aan het einde van het eerste of in het tweede jaar van de studie. Verder gelden geen beginvereisten.

De toetsprocedure

Casusopdracht

- Tijdens de eerste bijeenkomst van het programma krijgen de deelnemers het eerste deel van de complexe casus (bijgevoegd bij deze studiehandleiding) uitgereikt. Het gaat om een huishouden dat met meervoudige problematiek kampt.
- Op drie momenten krijgen de deelnemers een aanvulling op de casus aan de hand waarvan ze de volgende opdracht kunnen maken. Hierbij betrekken ze ook de inhoud van de bijeenkomst (dus over contact maken, het netwerk betrekken, etc.) en de bijbehorende literatuur.
- Elk van de vier opdrachten beslaat 1 tot 1,5 A4.

Wijkanalyse

- Tijdens de derde bijeenkomst gaan de deelnemers in groepjes een bepaalde wijk in, om een beeld te krijgen van ondersteuningsstructuren en mogelijke risicofactoren in die wijk. Naar aanleiding van dit bezoek, en feitelijke gegevens die ze over die wijk kunnen vinden, maken ze een eerste versie van een wijkanalyse.
- Deze eerste analyse vullen ze op twee momenten aan: 1) aan de hand van ervaringen in een van de trainingsbijeenkomsten, en 2) naar aanleiding van een tweede bezoek aan de wijk waarin ze prominente figuren in beeld brengen. De kennis die dit oplevert passen ze toe op de casus, zodat de wijkanalyse en de casusopdracht uiteindelijk één geheel worden.

Afsluitende presentatie

- Aan het einde van het vak presenteren studenten in groepjes de casusopdracht en wijkanalyse. Hierin reflecteren ze op hun ideeën over de ondersteuning van het huishouden. De presentaties vinden plaats in bijeenkomst 6.

Normering casuïstiekttoets

Drie van de ingeleverde opdrachten en de presentatie aan het einde worden beoordeeld met een cijfer. Van tevoren is niet bekend welke vragen dit zijn. Bij een 5.5 wordt de toets met een voldoende beoordeeld.

Voor de casus, zie bijlage II.

Literatuur en ander lesmateriaal

Verplichte literatuur

- Gunster, B. (2011) *Ja-maar.... Huh?! 9e druk*, Utrecht: Bruna uitgevers (verkrijgbaar bij Atheneum boekhandels of via bol.com).
- Hout, A. van, Spinder, S. (2004) *Activerende vragen* (te vinden via google of op www.eropaf.org).
- Systeem in beeld (2008) *Cirkel van onmacht* (te vinden via google of op www.eropaf.org).
- Hout, A van, Witte, L. (red. (2016) *Integraal Sociaal Werken*. Herziene uitgave van *Samen Bouwen 2.0*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Media

Verplicht

- Film 'The boy is mine' over tienermoeder Miranda, te vinden via google.

Aanbevolen

- Twee filmpjes van Andries Baart over de presentiebenadering, te vinden op www.eropaf.org
- Filmpje 'Korte klap', te vinden op www.eropaf.org.

Aanbevolen literatuur

- Boer, N., Lans, J. van der (2011) *Burgerkracht. De toekomst van het sociaal werk in Nederland*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Driessens, K. (2008) *Bind-Kracht in armoede*. Sozio. nr.81, april 2008, blz 20-24.
- Jansen, S. (2008) *Het Pauperparadijs. Een familiegeschiedenis*. Amsterdam: Uitgeverij Balans.
- Kruiter, A.J. et al. (2008) *De rotonde van Hamed. Maatwerk voor mensen met meerdere problemen*. Den Haag: NICIS Institute (gratis te downloaden van de Nicissite).
- Lans, J. van der (2012) *Loslaten, vertrouwen, verbinden*. Amsterdam: Jos van der lans/ Project Binding (downloaden via: http://www.socires.nl/downloads/20120338_Loslaten.pdf)
- Pool, M. (2008) *Alle dagen schuld*. Praktijkverhalen over armoede. 4e druk, Amsterdam - Antwerpen: Uitgeverij Augustus.
- Winsemius, P. (2012) *Vertrouwen in burgers*. WRR rapport nr. 88, Amsterdam University Press.

Cursuskalender

Bijeenkomst/ training	Programma	Vorbereiding docent	Opdracht student	Literatuur ter voorbereiding
B1	Kennismaken, inleiding en context ORW			Integraal Sociaal Werken: inleiding en hoofdstuk 1, 2, 3 en 4
B2	Contact maken		Casus opdracht 1a: strategieën om contact te maken toepassen op casus	Activerende vragen
T1	Contact maken – met bewoners		Casus opdracht 1b: verder uitwerken aan de hand van ervaringen tijdens de training	Activerende vragen
B3	Naar de wijk		Wijkanalyse opdracht 1: beschrijving van eerste observaties (wie, wat, waar, waarom, hoe?)	Integraal Sociaal Werken: hoofdstuk 1 (herlezen) en 5
T2	Contact maken met formele en informele partners - speeddate		Wijkanalyse opdracht 2: analyse observaties aan de hand van ervaringen tijdens de training en feiten en cijfers m.b.t. de wijk	Cirkel van onmacht
B4	Omdenken		Casus opdracht 2: hoe hanteer je zelf de strategieën van het omdenken? Hoe kan je dit toepassen in de casus?	Ja maar...huh?!
T3	Eigen kwetsbaarheid (met ervarings- deskundige)		Wijkanalyse opdracht 3: ga terug naar de wijk en breng 4-5 prominente figuren in beeld	Integraal Sociaal Werken: 'De inzet van ervaringsdeskundigheid in de beroepspraktijk'
B5	Samenwerken (film Miranda)		Casusopdracht 3 en wijkanalyse opdracht 4: hoe zou je in de casus	Cirkel van onmacht (herlezen)

			kunnen samenwerken met formele en informele krachten? Betrek hierbij ook je wijkanalyse	
B6	Presentaties		Presentatie casus en wijkanalyse voorbereiden	

Bijeenkomst 1. Inleiding outreachend werken

Leerdoelen:

1. Kent verschillende definities van outreachend werken en relateert deze aan maatschappelijke ontwikkelingen en de context van het sociaal werk;
2. Weet hoe outreachend werken zich heeft ontwikkeld;
3. Is bekend met actuele debatten die spelen rondom outreachend werken.

Lesinhoud:

Tijdsduur	Onderwerp	Werkvorm	Leerdoel	Vorbereiding deelnemers
15 min	Inleiding module en ruimte voor vragen over het programma en de toetsing	Presentatie		Lezen: - Modulehand- leiding - Integraal Sociaal Werken: inleiding en hoofdstuk 1, 2, 3 en 4
30 min	Kennismaking: deelnemers vertellen kort iets over zichzelf (hobby, film, muziek, etc.)			
45 min	Kanteling van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving, met o.a. informatie over de Wmo en WNS. Uitsluitingsmechanismen van burgers in kwetsbare posities uit de samenleving. De ontwikkeling van wijkgericht werken en de positie van sociaal werkers als generalisten in wijkteams	Gast spreker, bv Marc Räkera (een van de oprichters van Stichting Eropaf!)	1 en 2	
30 min	Groepsopdracht: bespreek de gelezen literatuur en beschrijf in eigen woorden wat dit volgens jou betekent voor de maatschappij	Groepsopdracht	1, 2 en 3	
45 min	Levensverhaal van een persoon in een kwetsbare situatie	Ervaringsdeskundige of acteur vertelt verhaal, deelnemers mogen vragen stellen		
15 min	Uitleg opdracht wijkanalyse en indeling groepen			

Bijeenkomst 2. Contact maken en presentie

Leerdoelen:

1. Weet wat de presentiebenadering inhoudt;
2. Herkent de praktische toepassing van de presentiebenadering in het verhaal van een professional uit de praktijk;
3. Past de presentiebenadering toe in een oefensituatie.

Tijdsduur	Onderwerp	Werkvorm	Leerdoel	Vorbereiding deelnemers
60 min	Inleiding contact maken binnen outreachend werken en de presentiemethode	Presentatie door docent, filmpjes van Andries Baart	1	Activerende vragen
60 min	Introductie van een SPV'er als gastdocent	Presentatie door gastdocent	2	
60 min	Studenten oefenen met contact maken en present zijn	Studenten oefenen in tweetallen met elkaar bevragen, een keer met de methode van appreciative inquiry en een confronterende houding	3	

Training 1. Contact maken

Leerdoelen:

1. Maakt contact met iemand die niet open staat voor hulpverlening;
2. Past activerende vragen toe;
3. Benoemt mogelijke weerstanden van cliënten en hulpverleners.

Inhoud training:

Bij de training worden twee ervaringsdeskundigen uitgenodigd om de rollenspellen mee te spelen.

Tijdsduur	Onderwerp	Werkvorm	Leerdoel	Vorbereiding deelnemers
15 min	Uitleg programma trainingsdag	Plenair		Lezen: Activerende vragen
15 min	Activerende vragen	Plenaire kennisoverdracht		
30 min	Rollenspel voorbespreken	In kleine groepjes de casus bespreken en verschillende strategieën verkennen		
45 min	Rollenspel 1	Met trainingsacteur	1 en 2	
15 min	Nabespreken aan de hand van activerende vragen	Plenair	3	
45 min	Rollenspel 2	Met trainingsacteur	1 en 2	
15 min	Nabespreken aan de hand van algehele ORW strategieën en basishouding outreachend werker	Plenair	3	

Activerende vragen

- Open vragen
- De wondervraag
- Vragen naar keuzemogelijkheden
- Vragen naar wat vroeger beter ging
- Copingvragen
- Contextuele vragen
- Scoringsvragen
- Vragen naar uitzonderingen

Rollenspel 1

- Situatie: vorige week was het -10 graden buiten, Victor zat op zijn vaste bank in het park helemaal in elkaar gedoken, verkleumd van de kou. Een buurtbewoner heeft, toen hij de hond uitliet, Victor zien liggen/ zitten en maakt zich erg ongerust. Hij heeft het Meldpunt Zorg en Woonoverlast gebeld en zijn zorgen uitgesproken. Het Meldpunt heeft aan de ambulante hulpverlener gevraagd na te gaan of er iets aan de situatie van Victor gedaan kan worden.
- Rollenspel: de groep zit in een kring en midden in de kring zitten Victor (een trainingsacteur) en de hulpverlener (een student) die contact probeert te krijgen met Victor. De rest van groep observeert.
- Doel van de oefening: de hulpverlener heeft contact gemaakt en de groep herkent het belang van verschillende soorten vraagstellingen.
- Aandachtspunten voor de observator:
 - Begin-/ openingszinnen, wat werkt wel, wat niet?
 - Wat voor soort vragen zijn gesteld?
 - Welk soort vragen werkte bij Victor het beste?
 - Welke weerstanden zie je?

Rollenspel 2

- Situatie: Marcel (trainingsacteur) slaapt bij het Stoelenproject (een soort nachtopvang voor dak- en thuislozen). Marcel is een vrolijk mens die altijd in is voor een praatje en ook niet te beroerd is om de vrijwilligers van het Stoelenproject te helpen als dat nodig is. Sinds een paar weken vertoont Marcel ander gedrag, hij is stil en trekt zich in een hoekje terug. Hij wil niet praten. Eén van de vrijwilligers heeft het opgemerkt en probeert na te gaan wat er aan de hand is. Dit lukt niet, en de vrijwilliger ziet Marcel wegwijnen. Daarom roept hij de hulp in van een dienstverlener die Marcel al vaker heeft gesproken. De dienstverlener (een student) probeert er achter te komen wat er aan de hand is en gaat na wat er in de tussentijd is gebeurd. Dit doet hij/ zij aan de hand van activerende en motiverende vragen.
- Doelen van de oefening: Marcel heeft verteld wat hem scheelt en de aanwezigen kunnen benoemen welke technieken je kunt gebruiken om Marcel aan de praat te krijgen. Daarnaast beseffen de aanwezigen het belang van samenwerken/ uitwisselen.
- Nabespreken aan de hand van de 12 vormen van weerstand (Kagan en Schlosberg): ontkennen, beschuldigen, zwak zijn, inductie, labelen, de gedreven ouder, vermijden, afkraken, hulpeloos zijn, de leefomgeving, crisis, weerstand bij de werker zelf.

Hoe bereid je je voor?

- Welke spullen heb je bij je (mobiele telefoon, folders, telefoonnummers, identiteitsbewijs, visitekaartje)
- Onderzoek je eerst of ga je onvoorbereid?
- Ga je alleen? Tips: luister naar je gevoel! Gebruik je discretionaire ruimte, benoem je gevoel, geef 'ik' boodschappen, stel grenzen, communiceer naar je organisatie
- Taal van de straat?
- Privacy?

- Wanneer stop je?
- Aan wie draag je over?
- Hoe zorg je dat iemand niet afhaakt?

Algehele ORW strategieën

- Tempo vertragen
- Aansluiten bij het angstniveau van de persoon die je treft
- Respect en erkenning geven
- Gezinsleden de controle geven
- Aanwezig blijven
- Meerzijdig partijdig zijn
- Humor en warmte tonen
- Gevoelens verwoorden
- Positief herformuleren (wat men wenst)

ORW basishouding

- Oprechte interesse tonen
- Feiten benoemen zonder te oordelen
- Ieder systeemlid accepteren zoals hij is
- Respect tonen voor de normen en waarden van het gezin (bv. schoenen uit als gewenst)
- Respect tonen voor de manier waarop het gezin tot nu toe heeft geprobeerd om te gaan met de problemen
- Het tempo van het gezin volgen
- Volhouden waar anderen afhaken
- Competenties van de systeemleden zien en benoemen
- Transparant zijn: maak zichtbaar wat je doet en waarom
- Maak duidelijke afspraken

Bijeenkomst 3. Naar de wijk

Leerdoelen:

1. Kijkt naar de persoon in diens wijk-/ buurtcontext;
2. Herkent signalen en risicofactoren in personen en hun omgeving.

Lesinhoud:

Deze les vindt plaats in groepjes die ieder naar een andere buurt of wijk gaan, en wordt begeleid door een professional die in die wijk actief is als bijvoorbeeld kwartiermaker of buurtregisseur. De invulling van de bijeenkomst hangt dus sterk af van de buurt/ wijk waar de verschillende groepen naartoe gaan, en van de personen en/of organisaties die bezocht kunnen worden.

Tijdsduur	Onderwerp	Werkvorm	Leerdoel	Vorbereiding
150 min	Bezoek aan verschillende personen/ organisaties in de wijk	In kleine groepjes	1 en 2	Lezen: - Integraal Sociaal Werken hoofdstuk 1 (herlezen) en 5
30 min	De groepen bespreken met elkaar welke ondersteuningsstructuren ze in de wijk hebben gezien, en wat mogelijke risicofactoren zijn	Groepsopdracht	1 en 2	

Training 2. Contact maken

Leerdoelen:

1. Benoemt verschillende activerende vragen
2. Maakt contact middels activerende vragen

Tijdsduur	Onderwerp	Werkvorm	Leerdoel	Vorbereiding
15 min	Toelichting bij deze trainingsdag			
60 min	Presentaties observaties in de wijk	Presentaties van de studenten		Studenten bereiden zelfstandig presentaties voor
30 min	Uitspelen situatie 1	Zie hieronder		
15 min	Nabespreken	Plenair		
30 min	Uitspelen situatie 2	Zie hieronder		
15 min	Nabespreken	Plenair		
15 min	Afsluiten			

Toelichting speeddate

De studenten zitten in paren, met de ruggen naar elkaar toe. De één is Mike. Mieke (verpleegkundige) en de ander is hulpverlener. Uitgangspunt is situatie 1. Mike/ Mieke belt de hulpverlener. Na 3 minuten schuift Mike. Mieke door naar de volgende hulpverlener. Na 4 keer oefenen verwisselen de studenten van rol. De oefening herhaalt zich aan de hand van situatie 2.

Situatie 1

Miranda is niet op de afspraak op het consultatiebureau verschenen. De verpleegkundige (Mieke/ Mike) van het bureau maakt zich ernstige zorgen, met name ook over Sonnie (de zoon, inmiddels 8 maanden). Mike/ Mieke belt de hulpverlener en deelt de zorgen met hem/ haar over Miranda, en wil eigenlijk dat de hulpverlener zorgt dat Miranda alsnog met Sonnie op het spreekuur komt. Echter, Miranda heeft niets meer van zich laten horen ondanks alle inspanningen van de hulpverlener. Eigenlijk vindt de hulpverlener dat hij/ zij genoegd heeft gedaan.

Opdracht: Mike/ Mieke probeert de hulpverlener te motiveren om toch nog een actie te ondernemen.

Nabespreking: bespreek de strategieën om contact te maken die tijdens de bijeenkomst 2 aan de orde zijn geweest nog eens en kijk of studenten dit hebben gebruikt/ hoe ze dit beter zouden kunnen gebruiken.

Situatie 2

Telefoongesprek tussen hulpverlener en Miranda:

- De hulpverlener vertelt aan Miranda dat ze zich zorgen maakt, en zij niet alleen.
- De hulpverlener probeert er achter te komen waar Miranda woont.
- De hulpverlener probeert er achter te komen of en hoe Miranda aan geld komt.
- De hulpverlener probeert na te gaan hoe het met Sonnie gaat.
- De hulpverlener probeert ingang te krijgen bij Miranda met het doel samen een afspraak te maken bij Mike/ Mieke.
- Stel het lukt niet, wat zijn dan vervolgacties?

Nabespreking: hebben studenten activerende vragen gebruikt en zo ja, hoe werkte dit? Hoe zouden ze de activerende vragen nog beter kunnen gebruiken?

Bijeenkomst 4. Omdenken

Leerdoelen:

1. De student heeft kennis van de verschillende manieren om naar een situatie te kijken, aan de hand van de theorie van Berthold Gunster.
2. De student begrijpt de techniek van het omdenken en kan deze inzetten in oefensituaties over het ondersteunen van mensen in kwetsbare posities.
3. De student analyseert zijn eigen meer en minder gebruikte *omdenkstrategieën*

Tijdsduur	Onderwerp	Werkvorm	Leerdoel	Vorbereiding deelnemers
60 min	Inleiding techniek van het omdenken aan de hand van Gunster	Presentatie docent en filmpjes	1	Lezen: Ja maar... Huh?!
30 min	Opdracht over voorbeelden bij strategieën	Bespreking in tweetallen en nabespreken	2	
30 min	Studenten denken individueel na over strategieën die ze al inzetten, bij hen passen etc.		3	
30 min	Bespreking omdenken in het outreachend werken	Klassikaal	2 en 3	

Zie bijlage I voor de Powerpoint presentatie van de les.

Training 3. Je eigen kwetsbaarheid verkennen en inzetten

Leerdoelen:

1. De student begrijpt hoe eigen kwetsbaarheden een rol kunnen spelen in het werk van de maatschappelijk werker en hoe daarop reflecteren waardevol kan zijn
2. De student heeft verkend wat de eigen kwetsbaarheden zijn en hoe die ingezet zouden kunnen worden in het werk als professional
3. De student heeft geoefend met reflecteren op de eigen ervaringen en kwetsbaarheden

Tijdsduur	Onderwerp	Werkvorm	Leerdoel	Vorbereiding deelnemers
30 min	Inleiding over ervaringskennis en de rol daarvan in het werk	Presentatie door docent	1	Lezen: - Integraal Sociaal Werk: "De inzet van ervaringsdeskundigheid in de beroepspraktijk"
30 min	Introductie van een ervaringsdeskundige	Presentatie ervaringsdeskundige	1	
120 min	Studenten bespreken hun ervaringen in kleine groepjes en hoe je deze kan inzetten.		2 en 3	

Zie bijlage I voor de powerpoint presentatie van deze les

Bijeenkomst 5. Samenwerking

Leerdoelen:

1. Begrijpt het belang van samenwerking tussen verschillende disciplines
2. Maakt in een oefensituatie contact middels activerende vragen

Tijdsduur	Onderwerp	Werkvorm	Leerdoel	Vorbereiding
15 min	Introductie programma en voorbespreken laatste bijeenkomst	Plenair		Herlezen: Cirkel van onmacht
45 min	Cirkel van onmacht	Gastdocent	1	
30 min	Casus Klara Zwart	Opdracht in viertallen (zie hieronder)	2	
30 min	Deel 2 van film Miranda bekijken en bespreken	Plenair		
45 min	Oefenen aan de hand van onderstaande casus, gebaseerd op het verhaal van Miranda	Opdracht in viertallen	2	
15 min	Afsluiten			

Toelichting bij 'Cirkel van onmacht'

Wanneer veel verschillende hulpverleners bij een huishouden betrokken zijn, vanuit verschillende paradigma's, richt ieder zich op zijn eigen onderdeel. Interventies gebeuren op basis van eigen intakes, en niet gebaseerd op het totaalplaatje. De hulpverlening is dan vaak versnipperd, en er vindt geen terugkoppeling plaats. Een gemeenschappelijke visie en strategie ontbreekt. Wanneer de samenwerking niet goed verloopt, wat voor de klant vaak verwarrend werkt, gebeurt het nogal eens dat het dossier van een bewoner wordt afgesloten vanwege "gebrek aan motivatie". De hulpverleningsgeschiedenis wordt vaak niet meegenomen in het beeld van het huishouden, en in de gekozen aanpak. Hierdoor vindt veel herhaling plaats van interventies die eerder ook al niet werkten. Wat zouden we liever zien? Dat grenzen van wat hulpverleners wel en niet 'oppakken' worden opgerekt, en dat hulpverleners die bij een

huishouden betrokken zijn dit doen vanuit een compleet beeld en een gezamenlijke visie. Daarbij is noodzakelijk dat minder hulpverleners betrokken zijn, de lijnen korter zijn en meer overleg plaatsvindt. Een gastdocent die veel van dit onderwerp weet, licht dit verder toe.

Toelichting casus Klara Zwart

Klara is 60 jaar en heeft geen sociaal netwerk. Ze heeft last van hartfalen en astma. Als er een crisis is dan belt ze iedereen, iedereen doet iets zonder met elkaar te overleggen. Als de crisis voorbij is, komt ze afspraken niet na en belt ze iedereen af vanwege gebrek aan vertrouwen, of ze doet de deur niet open. De enige die nog contact heeft is Diaconie. De hulpverlening wordt op proef gesteld: er is sprake van bezorgdheid en gekwetstheid (als ze na veel inzet, toch gewoon aan de kant werden gezet), een soort onverschilligheid (mevrouw weet precies wie ze moet inschakelen als het water aan de lippen staat, dus maak je niet druk, we wachten gewoon af, ze komt vanzelf wel weer), teleurstelling, boosheid (mevrouw uit ineens wantrouwen) moedeloosheid (veel tijd besteed en het gevoel vertrouwen te hebben gewonnen en mevrouw sluit ineens de deur zodat dat ene formulier dat nog nodig was zorgt dat de uitkering niet wordt opgestart) machteloosheid, kortom alle vormen van emoties weet mevrouw op te wekken. De organisaties die mevrouw over de vloer heeft gehad: Meldpunt Zorg en Overlast, Mentrum, Diaconie, GG & GD (vangnet en advies), stadsdeelwethouder, stadsdeelbeleidsmedewerker, de deurwaarder, woningbouwcorporatie, Maatschappelijk werk, manager maatschappelijke dienstverlening, manager sociale dienst, medewerker sociale dienst, Schuldhulpverlening, de Voedselbank, het mobiele team van Mentrum, Sociaal Raadsman.

Opdracht in viertallen: schrijf op een flipover je bevindingen naar aanleiding van de volgende drie situaties:

Situatie 1:

De zoveelste crisis: de deurwaarder belt naar de ambulante hulpverlener dat mevrouw huur niet heeft betaald, ze wordt uit huis gezet. Stel je bent die ambulante hulpverlener. Vraag: Wat doe je, ga je erheen en met wie? Bel je van te voren of ga je aanbellen?

Situatie 2:

Je hebt contact met mevrouw en er zijn afspraken gemaakt: 1) Je zult de sociale dienst bellen en verzoeken de uitkering op te starten; 2) Je belt de woningbouwcorporatie om een betalingsafpraak te maken, mevrouw is bereid een automatische machtiging af te geven voor inhouding huur en afbetaling. Vraag1: Vind je het juist dat de hulpverlener deze actie onderneemt? Zo niet hoe zou je het dan doen?

Situatie 3:

Mevrouw belt de volgende dag dat ze niets meer met je te maken wil hebben, dat ze zich onder druk gezet heeft gevoeld. Je weet dat als je het niet regelt met de sociale dienst en de woningbouwcorporatie dat mevrouw geen inkomen heeft en uit huis gezet wordt. Vraag: Onderneem je toch nog de stappen waarvoor mevrouw je in eerste instantie heeft gemachtigd?

Toelichting m.b.t. aansluiten en samenwerken

Bespreek de volgende basisprincipes van aansluiten en samenwerken:

1. Open en contactmakende houding;
2. Steunend en respectvol;
3. Zacht op de relatie;
4. Waar nodig hard, confronterend en moraliserend op de inhoud;
5. En ook dan werkend vanuit interesse voor en contact met de belevingswereld;
6. Gericht op herstellen van verbindingen;
7. Gericht op versterken van draagkracht en participatie van de klanten, familie en groepen.

Samenwerken en contact maken, oefening 1:

Oefen in 4-tallen (Miranda, 2 hulpverleners en observator). De hulpverleners proberen binnen te komen bij Miranda. Maak gebruik van de samenwerking tussen de ambulante hulpverlener en de jeugdzorg (wie zegt/doet wat, afspraken?). Bedenk van te voren wat je van de oefening wil leren, vraag de observator om er specifiek op te letten. De observator kijkt welke woorden gebruikt worden en of dat wel dan niet helpt en geeft dit terug aan de hulpverleners.

Samenwerken en contact maken, oefening 2:

Casus: Het meldpunt zorg en overlast heeft een bericht gekregen van een buurvrouw van Miranda. Miranda woont ergens illegaal op een flat en de buurvrouw hoort Sonnie, inmiddels 8 maanden, vaak huilen. Verder ervaart de buurvrouw overlast van bezoek dat bij Miranda komt. Een ambulante hulpverlener en iemand van de jeugdzorg gaan op verzoek van het Meldpunt zorg en overlast er op af en bellen aan. Miranda antwoordt via intercom en vraagt wat ze willen.

Nabespreking: Hoe vond je de oefening? Hoe introduceer je jezelf? Wie heeft er gemeld en waarom, vind je dat dit kan? Wat voor openingszinnen heb je gebruikt, wat werkt wat niet, welke woorden gebruik je? Wat zeg je wel en niet door de intercom?

Bijeenkomst 6. Presentaties

Tijdens de laatste bijeenkomst presenteren studenten hun casusopdrachten en wijkanalyse aan elkaar in groepen. Ze worden hierbij gestimuleerd om een creatieve vorm te kiezen. Per presentatie geeft een andere groep peer feedback.

Leerdoelen:

1. Onderbouwt en presenteert zijn visie op outreachend werken in de wijk;
2. Voorziet mededeelnemers van kritische, constructieve feedback.

Tijdsduur	Onderwerp	Werkvorm	Leerdoel	Vorbereiding deelnemers
15 min	Inleiding presentaties en criteria voor het geven van peer feedback doornemen	Presentatie door docent		Presentatie voorbereiden
Resterende tijd	Presentaties casusopdracht en wijkanalyse per groep	Presentaties door studenten. 15 minuten presentatie, 15 minuten feedback en discussie	1 en 2	

Bijlage I. Powerpoint presentaties

Bijeenkomst 4: Omdenken

Jamaar...huh?!

College omdenken

Outreaching werken
Bijeenkomst 4

1

Even warmdraaien

Maak de volgende zinnen af:

Er is geen probleem:

Er is een probleem en er is een oplossing:

Er is een probleem en er is geen oplossing:

2

Maar nu:

Hier een probleem dat de docent schetst, waarbij studenten bedenken hoe om te denken.

3

Pak pen en papier...

... en schrijf voor jezelf een probleem op dat je ervaart.

Niet om te delen, maar om af en toe in deze les op terug te komen

4

5

Techniek van het omdenken

- Waar is de kraan?
- Elk nadeel heb z'n voordeel
- Daarom: maak van een probleem een feit waar je wat mee kunt

6

Jamaar.... Hoe doe ik dat?

1. Deconstructiefase: van probleem>>naar feit
2. Constructiefase: van feit >>naar mogelijkheid

- Geen wiskundige formule, kost tijd, als pianospelen is kunde, meesterschap >>oefenen>> de techniek van het omdenken
- Ja en!
- Open levenshouding door te denken in kansen en mogelijkheden: Creativiteit, Vernieuwing en Innovatie

7

Nooit meer vastdenken

Aan sommige dingen kan je niets doen:

- Dingen veranderen en komen ten einde
- Dingen gaan niet altijd volgens plan
- Het leven is niet altijd eerlijk
- Pijn is deel van het leven
- Mensen zijn niet altijd liefdevol en loyaal

De werkelijkheid kun je niet veranderen. Wat je wel kunt veranderen is wat je ermee doet

8

<p>Wat hebben we nodig?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stop met vastdenken • Accepteer de realiteit • Neem goed waar • Ga ervan uit dat problemen niet bestaan • Leer leven met stress en instabiliteit • Omdenken gedijt best bij voortdurende vernieuwing <p>Omdenken is een combinatie van logica en intuïtie</p>	<p>Omdenken?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wat is het probleem? 2. Is het echt een probleem? 3. Ben jij het probleem? 4. Is het probleem de bedoeling?
<p>Nog een probleem:</p> <p>Nog een probleem dat de docent schetst en een uitnodi</p>	<p>Terug naar je eigen probleem:</p> <p><i>Kan je het omdenken? Kan je er een nieuw perspectief op loslaten? Kom je al op mogelijke oplossingen?</i></p>
<p>https://www.youtube.com/watch?v=Hzgim5m7oU&list=PLED8A19B414F44DBF&index=20</p>	<p>Basishouding I: LIEFDE</p> <ul style="list-style-type: none"> Wachten Accepteren Bekrachten Respecteren <p>HET IS DE KUNST OM VAN GELUIDSOVERLAST EEN BUURTFEEST TE MAKEN</p> <p><i>Loeje</i></p>
<p>https://www.youtube.com/watch?v=fW8amMCVAJQ&index=18&list=PLED8A19B414F44DBF</p>	<p>Basishouding II: WERK</p> <ul style="list-style-type: none"> Doorzetten Focussen Terugdenken
<p>https://www.youtube.com/watch?v=w9j3-ghRjBs</p>	<p>Basishouding III: STRIJD</p> <ul style="list-style-type: none"> Elimineren Importeren Collaboreren Verleiden <p>Deze problemen konden wel eens veel oplossingen veroorzaken.</p> <p>- Anna Mul</p> <p>OM DENKEN</p>

<p>https://www.youtube.com/watch?v=0epluQc_M0A</p>	<p>Basishouding IV: SPEL</p> <ul style="list-style-type: none"> Etaleren Rolverwisselen Ontregelen Omkeren 						
<p>Daar gaan we</p> <table border="0"> <tr> <td>1. Start</td> <td>4. Doe</td> </tr> <tr> <td>2. Voel</td> <td>5. Volhard</td> </tr> <tr> <td>3. Denk</td> <td>6. Evalueer</td> </tr> </table>	1. Start	4. Doe	2. Voel	5. Volhard	3. Denk	6. Evalueer	<p>Jamaar....</p> <ul style="list-style-type: none"> - Berthold Günster: elk probleem is om te denken <p>https://www.youtube.com/watch?v=TzGrEgqhYOY</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een kritische noot
1. Start	4. Doe						
2. Voel	5. Volhard						
3. Denk	6. Evalueer						
<p>Opdracht</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedenk welke strategie je het meeste aanspreekt - Bedenk een voorbeeld uit je dagelijks leven, werk- of stagepraktijk - Bespreek met je buurman/vrouw: waarom heb je deze strategie gekozen? Waarom zou dit je kunnen helpen? 	<p>Omdenken als hulpmiddel</p> <p>Discussie:</p> <p><i>Wat heeft dit met outreachend werken te maken? Waarom behandelen we dit?</i></p>						

Bijeenkomst 3: Je eigen kwetsbaarheden verkennen en inzetten

<p>Eigen kwetsbaarheden verkennen en inzetten</p> <p>Outreached werken Training 3</p> 	<p>Waarom belangrijk?</p>
<p>De kracht van kwetsbaarheid Brené Brown</p> <p>(kwetsbaarheid omarmen)</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=aXpY1fOSha0&feature=player_detailpage</p>	<p>Opdracht individueel</p> <ul style="list-style-type: none">• Schrijf 3 voor jou belangrijkste eigen kwetsbaarheden op• In volgorde van (voor jou) zwaarte
<p>Groepsopdracht</p> <ul style="list-style-type: none">• Stel elkaar de volgende vragen:• Wat maakt het voor jou zo moeilijk om met genoemde kwetsbaarheid om te gaan?• Kan je illustreren wat deze kwetsbaarheid in de praktijk betekent?• Wat zou je bij jezelf veranderd willen zien om hier beter mee om te gaan?• Wat/wie zou je kunnen helpen hierbij?• Wat zou de kracht kunnen zijn van die kwetsbaarheid (met oog op je toekomst als outreachende sociaal werker)?• Wat heb je nodig om die kwetsbaarheid om te zetten in een kracht?	<p>Plenaire nabespreking</p> <ul style="list-style-type: none">• Kort per groepje;• wat opgeleverd?• Betekenis daarvan?• Voor jou als persoon?• Voor jou als outreachende prof?

Bijlage II. Casus voor de toets

De onderstaande casus schetst de situatie van een gezin in een wijk in Amsterdam. Deelnemers krijgen de casus na de eerste bijeenkomst, waarbij ze de eerste vraag beantwoorden. Vervolgens krijgen ze na training 1 en bijeenkomst 4 en 5 een extra stukje van de casus en een vraag die aansluit op de inhoud van de bijeenkomst én op de literatuur. Ze leveren de opdracht in voor de volgende bijeenkomst.

Casusbeschrijving

Het is eind november eind van de middag, het schemert. Lex loopt alleen op straat. Hij ziet wit en draagt een te kleine broek. Hij loopt naar huis, al heeft hij geen zin om thuis te zijn. Lex is 11 jaar en woont met zijn moeder en twee zusjes in een krappe tweekamerwoning in Amsterdam.

Sinds een jaar of twee gaat het niet goed met het gezin. De ouders van Lex zijn toen gescheiden en zijn vader is naar de andere kant van de stad verhuisd. Hoewel er nu geen ruzies meer zijn, mist Lex zijn vader. Ze zien elkaar niet veel meer. Hij weet niet goed hoe hij contact kan leggen met zijn vader en durft er niet met zijn moeder over te beginnen.

De moeder van Lex is sinds een half jaar haar werk kwijt en ligt veel in bed. Vooral 's ochtends is dat vervelend, als de kinderen naar school moeten en moeder niet uit bed wil komen. Lex heeft er inmiddels routine in gekregen om ook zijn zusjes te helpen met wassen, aankleden, ontbijten en op tijd op school komen, al schiet dat ontbijten er wel eens bij in. Het gezin heeft nooit veel geld gehad, maar sinds moeder haar baan kwijt is, is het lastig om eindjes aan elkaar te knopen. Voor eten gaan ze naar de voedselbank, en het is maar net afhankelijk van het pakket of er geschikte dingen voor het ontbijt bij zitten.

Lex gaat graag naar school, hij vindt dat hij nu in groep 7 veel leuke dingen leert. Sinds dit jaar krijgt hij biologie, hij is vastberaden om bioloog te worden. Na school voelt hij zich niet zo goed. Hij weet dat veel kinderen van school naar voetbal gaan, maar Lex mag dat niet van zijn moeder. Er is geen geld voor zegt ze. Lex snapt het wel, eten is immers belangrijker. Hij vindt het erg naar voor zijn moeder dat ze haar baan niet meer heeft, daar kon ze niks aan doen. Zijn moeder is een lieve vrouw, maar hij vindt het wel gek dat ze veel bier drinkt, terwijl er weinig eten is. Lex gaat soms bij een klasgenoot spelen, maar niet vaak. Hij wil namelijk niet dat klasgenoten naar zijn huis mee willen, thuis is het zo klein en koud en er is geen limonade of iets anders lekkers.

De buurvrouw komt regelmatig langs om te zien hoe het met de kinderen gaat en brengt zo nu en dan avondeten langs. Ook helpt zij het gezin met de financiële administratie, nu de Wmo en de Participatiewet extra druk op moeder zetten. De betrokken ambtenaren van de Dienst Werk en Inkomen (DWI) en het UWV eisen namelijk van moeder dat zij actief solliciteert en snel een baan vindt, anders wordt zij gekort op haar uitkering.

Casusopdracht 1a: contact maken

Welke technieken zou je inzetten om contact te maken met de moeder van Lex en met Lex zelf? Beschrijf zorgvuldig en heb aandacht voor mogelijke kansen en knelpunten. Welke activerende vragen uit de literatuur zouden bruikbaar zijn in deze casus, op welke manier? En welke typen activerende vragen lijken minder passend?

Vervolg casus

Rianne, de moeder van Lex, zit op de bank, een versleten exemplaar. Ze heeft een doffe blik in haar ogen. Ze heeft gedronken, maar dat lijkt niet eens het grootste probleem. Ze is ontzettend moe, van alle problemen die ze ervaart, maar ook van alle bemoeienissen van anderen. Ze zou zo graag rust willen, zodat ze dingen zelf weer op kan pakken, goed voor haar kinderen kan zorgen. Maar de druk van alle contacten en instanties hebben haar lam geslagen, soms heeft ze de neiging om de deur voordeur op slot te doen en de sleutel door het toilet te spoelen. Ze weet natuurlijk ook wel dat dat geen optie is, ze zal door moeten gaan met solliciteren, ze hoort de mensen van de DWI haar toespreken. En ze weet dat ze het niet voor hen doet, maar voor haarzelf en in eerste instantie voor haar kinderen. Ze wil hen een zo goed mogelijke jeugd kunnen geven. Vaak ziet ze het sombere gespitste koppie van Lex. Dat steekt haar. Anderhalf jaar terug is iemand van een jeugdzorginstelling bij haar geweest. Even dacht ze dat die vrouw haar zou willen helpen, maar haar belerende toon werkte behoorlijk beklemmend, en steeds vaker be kroop haar gevoel dat ze op haar hoede moest zijn, die vrouw kon haar kinderen weghalen! Rianne heeft de vrouw van de jeugdzorginstelling goed kunnen afwimpelen. Het is vreemd, aan de ene kant weet ze dat ze het in haar eentje niet redt, ze heeft meer dan ooit steun van anderen nodig. Maar tegelijkertijd is ze de bemoeienissen zat, zelfs de pannen soep van de buurvrouw lijken opgedrongen.

Casusopdracht 1b: contact maken

Rianne heeft door haar situatie en door ervaringen uit het verleden weinig trek in contact met anderen, terwijl ze tegelijkertijd inziet dat de bemoeienis en steun die ze bieden niet voor niets zijn. Reflecteer op de casus en de manier waarop je in eerste instantie contact zou maken. Neem hier de inzichten uit de training over contact maken in mee. Hoe zou je contact maken met Rianne, gezien haar situatie? Hoe ver wil je hierin gaan? Beredeneer waarom.

Vervolg casus

Rianne en haar ex-man Fernando kunnen elkaar niet meer luchten of zien. De ruzies dreven Fernando tot waanzin, zijn vrouw kon zo hysterisch zijn. Rianne had ontzettend last van het dominante gedrag van Fernando. Hij had commentaar op alles wat zij deed, gaf haar het gevoel dat ze een slechte moeder was. Tegen zijn kinderen hield hij zich altijd sterk, speelde mooi weer. De kinderen leken dol op hem. Rianne gunde haar kinderen een leuke vader, maar deze situatie deed haar zo'n pijn. Nu durft Rianne hem al helemaal niet onder ogen te komen. Haar drinkgedrag is de laatste tijd problematisch, moet ze toegeven. Fernando zou geen goed woord meer over hebben voor haar als moeder. Maar Lex en zijn zusjes Sophie en Lola missen vader echt, en ze zijn nog te klein om alleen op de tram te stappen. Hoe kan Rianne ervoor zorgen dat haar kinderen toch contact kunnen hebben met hun vader? Ze wil het niet via de rechter laten lopen, dat gaat haar te ver.

Casusopdracht 2: omdenken

Berthold Gunster gaat er vanuit dat elk probleem om te denken is. Welke strategieën vanuit het omdenken zou je kunnen toepassen op het probleem dat hierboven beschreven is? Werk uit welke oplossingen je voor vader, moeder en de kinderen voor ogen hebt. Refereer naar het boek Jamaar...huh?!

Vervolg casus

Als Rianne terugdenkt aan vroeger kan ze maar amper geloven dat ze nu in deze situatie is beland. Ooit was haar huwelijk prima, met af en toe wat spanningen zoals in elke relatie. Ze had best wat vriendinnen, een goede band met haar broer en zus in nabijgelegen steden en contact met de familie van Fernando, die vooral in Suriname woont. Aan al die contacten komt ze nu niet meer toe, het zijn vooral de DWI en het UWV waar ze nu contact mee heeft. De leerkracht van de school van de kinderen heeft laatst wat vragen gesteld, hoe het met de kinderen gaat, en met haar. Maar ze durft er niet echt op in te gaan, ze schaamt zich. Het gaat best goed met de kinderen op school, maar Rianne zou zo graag willen dat de kinderen ook buiten schooltijd zouden kunnen doen wat ze willen. Ze weet dat Lex niets liever zou willen dan voetballen, net als zijn klasgenoten. En Sophie lijkt wel erg van dansen te houden, maar ze heeft domweg de energie niet om uit te zoeken waar dat goedkoop kan.

Casusopdracht 3: samenwerken

Breng het netwerk van het gezin in kaart. Wie zouden mogelijk van waarde kunnen zijn en op welke manier? Beschrijf hoe je als professional zou samenwerken met formele en informele krachten die (potentieel) aanwezig zijn, hoe je die samenwerking op zou zetten en eventueel aan netwerkversterking zou doen. Waar liggen daarbij de krachten in de wijk, wat heeft de wijk voor betekenis?

Bijlage III: Dublin descriptoren

In Europees verband zijn vijf onderdelen beschreven om het niveau van bachelor en master vast te leggen. De module Outreachend werken werkt toe naar de kwalificaties voor het bachelor niveau. Zeer kort samengevat vind je hieronder de vijf onderdelen uit de Dublin Descriptoren met een korte uitleg.

1. Kennis en inzicht: de bachelor heeft aantoonbare kennis en inzicht van een vakgebied en functioneert op een niveau waarop met ondersteuning van gespecialiseerde handboeken enige aspecten voorkomen waarvoor kennis van de laatste ontwikkelingen in het vakgebied vereist is.
2. Toepassen kennis en inzicht: in staat om kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van werk en beroep laat zien.
3. Oordeelsvorming: in staat om relevante gegevens te verzamelen en interpreteren waarbij oordeelsvorming mede gebaseerd is op afwegingen van relevante sociaal maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten
4. Communicatie: in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten of niet-specialisten
5. Leervaardigheden: bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie die een hoog niveau van autonomie veronderstelt, aan te gaan.